

# CVS en DNB Tabellenboek Schade

2011



VERBOND VAN VERZEKERAARS



# CVS en DNB Tabellenboek Schade 2011

Een gecombineerde uitgave van het  
Centrum voor Verzekeringsstatistiek en De Nederlandsche Bank

Derde editie  
September 2011

© Verbond van Verzekeraars  
Postbus 93450  
2509 AL Den Haag  
info@verzekeraars-cvs.nl

Auteurs:  
mw. drs. C.T. Mesina (CVS)  
drs. P. ter Berg (DNB)

Rapportnummer: 2011/rap/1174/AHOED

Alle producten, opgesteld en verspreid door het Centrum voor Verzekeringsstatistiek, zijn **niet bindend**.  
Het gebruik van de producten is ter vrije bepaling van elke individuele verzekeraar. Dit geldt dus ook voor  
deze CVS en DNB Tabellenboek Schade 2011.

# Inhoud

<b>Voorwoord</b>	<b>4</b>
<b>1 Inleiding</b>	<b>5</b>
1.1 Totstandkoming en overwegingen	5
1.2 Doelstellingen en reikwijdte	5
<b>2 Data</b>	<b>7</b>
2.1 Achtergrond	7
2.2 Data segmentatie	7
2.3 CVS risicostatistiek	8
2.4 Berekening van de schadedriehoeken	9
2.4.1 Ontbrekende individuele records	9
2.4.2 Nulschaden	10
2.4.3 Ongekoppelde schaderecords	10
2.4.4 Ontbrekende schadebestanden	10
2.5 Uitloplengte van de schadedriehoeken	11
<b>3 Risico-opslagen</b>	<b>12</b>
<b>4 De schadedriehoeken</b>	<b>13</b>
4.1 AVB uitlopdriehoeken	14
4.2 Vrachtauto WA uitlopdriehoeken	19
4.3 Personenauto WA uitlopdriehoeken	20

## Voorwoord

Solvency II is het nieuwe solvabiliteitsraamwerk waarin de financiële eisen beter de risico's weerspiegelen die de verzekeraars lopen. Verzekeraars zijn verplicht deze nieuwe Europese wetgeving in hun organisatie in te voeren, vóór eind 2012. Door de ontwikkelingen van het Solvency II-project leggen verzekeraars zich steeds meer toe op het meten en beheersen van hun risico's. Het toezicht op en de beheersing van de risico's die een verzekeraar loopt krijgen binnen Solvency II een centralere rol.

In het kader hiervan heeft De Nederlandsche Bank (DNB) in samenwerking met het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS) van het Verbond van Verzekeraars (VvV) een tabellenboek opgesteld waarin branchebrede schadedriehoeken zijn opgenomen die (i) verzekeraars tot hulp kunnen zijn bij het vaststellen van de voorzieningen of (ii) kunnen dienen als referentiewaarden voor de eigen cijfers. Schadedriehoeken zijn belangrijke instrumenten voor de actuaris om in te schatten welke voorzieningen moeten worden aangehouden voor toekomstige verplichtingen.

Deze derde versie van het tabellenboek bevat schadedriehoeken met een uitloop tot en met 2009, op geaggregeerd niveau, van de portefeuille Personenauto's WA, Vrachtauto's WA en Aansprakelijkheidsverzekering Bedrijven (AVB). Ten opzichte van de tweede editie is deze rapportage uitgebreid met een extra uitloopjaar. Wij willen u daarnaast ook zeker attenderen op de meer gedetailleerde schadedriehoeken naar bedrijfstakniveau die beschikbaar zijn voor deelnemers aan de risicostatistieken van het CVS. Deelnemers ontvangen niet alleen gedetailleerdere uitsplitsingen, maar krijgen daarnaast een benchmarkinstrument waarmee direct de eigen schadedriehoeken kunnen worden vergeleken met de markt. Wij hopen dat, voor u als verzekeraar, dit tabellenboek bijdraagt aan een toegenomen inzicht in de risico's en van uw positie ten opzichte van de markt.

drs. R.L. Santbulte  
(manager CVS – Verbond van Verzekeraars)

# 1 Inleiding

## 1.1 Totstandkoming en overwegingen

Sinds 2006 hebben het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS), het statistiek en onderzoeksbureau van het Verbond van Verzekeraars, en De Nederlandsche Bank (DNB) nauw samengewerkt om te komen tot nationale schadedriehoeken die als referentie kunnen dienen ten behoeve van schadevoorziening. Deze driehoeken hebben *geen* enkel voorschrijvend karakter. Zij zijn samengesteld om te:

- (i) dienen als referentiepunt voor verzekeraars om na te gaan hoe ze zich verhouden tot hun collega's;
- (ii) voorzien in een behoefte aan aanvullende data bij verzekeraars voor als hun eigen historie kort of incompleet is;
- (iii) gebruiken voor onderzoeksdoeleinden binnen het vakgebied actuariaat;
- (iv) voorzien in een behoefte bij DNB, als toezichthouder op onder andere verzekeraars, om een beter inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van en trends binnen deze sector.

De referentiedriehoeken zijn uitlooptriehoeken naar schadejaar en uitloopjaar. Deze uitlooptriehoek voor een hele branche wordt verkregen door de corresponderende uitlooptriehoeken van het panel aan verzekeraars op te tellen. Nu is de praktijk gecompliceerder waardoor dit 'eenvoudig optellen' toch wat meer voeten in de aarde heeft.

De extra complicatie is het gevolg van met name:

- verschillende lengtes van de historie;
- gaten in de driehoek als uitlooptdata een jaar niet aan het CVS zijn verstrekt en
- fusie tussen of overname van verzekeraars.

Restauratie van dit soort incomplete driehoeken wordt toegelicht in paragraaf 2.4. Het resultaat vormt een set gecompleteerde driehoeken die optelbaar zijn tot een bedrijfstakbrede uitlooptriehoek.

De driehoeken die in deze publicatie worden gepresenteerd, beslaan:

- Aansprakelijkheidsverzekering Bedrijven (AVB);
- Vrachtauto WA;
- Personenauto WA.

Methoden en technieken om van een referentiedriehoek tot een voorziening te komen, zijn bewust achterwege gelaten. Dit is geen onwil van de auteurs, maar de uitdrukkelijke wens van de volgers van dit project om hier geen voorkeur of standaard kenbaar te maken. De keuze van de methode (of methoden), die door de verzekeraar

wordt gehanteerd, is natuurlijk de afweging en verantwoordelijkheid van de verzekeraar.

## 1.2 Doelstellingen en reikwijdte

Voor schadeverzekeraars in Nederland zijn zowel internationale als nationale ontwikkelingen waarneembaar in de richting van meer risicogevoelige en transparantere reserveringspraktijken en solvabiliteitssystemen.

Op Europees niveau moet het Solvency II-project leiden tot een risicogevoelig solvabiliteitsregime waarin goed risicobeheer door verzekeraars wordt gestimuleerd. Binnen Solvency II dient de waardering van de technische voorzieningen op marktconsistente wijze te geschieden waarbij een expliciete risicomarge moet worden aangehouden bovenop de meest realistische verwachtingswaarde van alle toekomstige kasstromen die kunnen voortvloeien uit de aangegane verzekeringcontracten, verdisconteerd tegen een risicovrije rentetermijnstructuur.

Op nationaal niveau is de gerealiseerde modernisering van het rapportagekader van verzekeraars van belang. Met dit nieuwe rapportagekader wordt sinds 1 januari 2007 aangesloten bij het gewijzigde verslaggevingskader. Met als belangrijke veranderingen onder meer waardering van technische voorzieningen op marktconsistente wijze en introductie van een verplichte toereikendheidstoets voor schadeverzekeraars. DNB beoogt bij de ontwikkeling van de hieraan verbonden toezichthoudersregels zoveel mogelijk aan te sluiten bij de internationale jaarrekeningstandaarden, waarmee moet worden voorkomen dat verzekeraars met dubbele verslaggevingsregels worden geconfronteerd.

Voor een aantal verzekeraars kan deze overgang van de waardering van technische voorzieningen op marktconsistente wijze echter op onderdelen (zoals het vaststellen van expliciete risicomarges uit hoofde van de verzekeringstechnische risico's) nog geen haalbare kaart zijn. Vandaar dat DNB en het CVS, samen met de bedrijfstak, deze verzekeraars op dit terrein een handreiking bieden in de vorm van een Tabellenboek Schade. Tevens kan een dergelijk tabellenboek fungeren als ijkpunt voor de overige schadeverzekeraars. Echter, een actuaris dient begrip te hebben van onderliggende verklarende factoren in de eigen portefeuille vóórdat wordt overgegaan tot meer rekenkundige exercities. Voor het onderkennen van deze fac-

toren moet dan ook voldoende inzicht worden verkregen van bijvoorbeeld veranderingen in het risicoprofiel van de eigen portefeuille, het ontwikkelingsbeleid of administratieve behandeling. Het alleen gebruiken van de in dit tabellenboek gepresenteerde schadedriehoeken is dan ook ontoereikend voor goed risicobeleid.

Bij het opstellen van de schadetabellen hebben DNB en het CVS samengewerkt en het voorliggende rapport is dan ook een gezamenlijke productie. De hoofdtekst van het rapport geeft een uitleg over de achtergronden van de referentiedriehoeken en een verhandeling over het schatten van verzekeringstechnische risico's. Als bijlage zijn de referentiedriehoeken per branche opgenomen.

Het tabellenboek is publiek beschikbaar via [www.verzekeraars.nl](http://www.verzekeraars.nl), mede opdat verzekeraars deze kunnen gebruiken om hun reserveringspraktijk te verbeteren.

## 2 Data

### 2.1 Achtergrond

Het Verbond van Verzekeraars heeft in 2005 het formele verzoek gekregen van DNB om risicogegevens van het CVS ter beschikking te stellen. Het idee was om met deze risicogegevens, die het CVS als enige partij bijhoudt, samen een tabellenboek voor het zogenaamde risicospecifiek reserveren voor schadeverzekeringen op te stellen. Met het oog op betrouwbaarheid – en ook voor de doelstelling van het project – zijn alleen geaggregeerde data gedeeld. Deze data zijn ook beschikbaar voor de leden. Medio 2006 is een plan van aanpak opgesteld in overleg met de actuariële commissie Schade en zijn het CVS en DNB begonnen met het ontwikkelen van shadedriehoeken.

Bij aanvang van het project Tabellenboek Schade was de ambitie om op korte termijn shadedriehoeken te vormen en de driehoeken op basis van nader te bepalen actuariële technieken vol te schatten. Hiermee konden factoren worden bepaald om de voorzieningen bij te schatten. Aangezien het enige tijd heeft geduurd alvorens betrouwbare shadedriehoeken konden worden geproduceerd, is de planning medio 2007 bijgesteld. Daarnaast was het de wens van de volgers van dit project om geen voorkeur of standaard

kenbaar te maken voor het volschatten van de shadedriehoeken. De keuze van de methode (of methoden), die door de verzekeraar wordt gehanteerd, is de afweging en verantwoordelijkheid van de verzekeraar. In het tabellenboek worden dus uitsluitend shadedriehoeken gerapporteerd zonder deze driehoeken vol te schatten.

In paragraaf 2.2 wordt beschreven welke gegevens in het tabellenboek zullen worden gepubliceerd. Paragraaf 2.3 gaat verder met een korte beschrijving van de CVS risicostatistieken AVB. In paragraaf 2.4 wordt kort ingegaan op de wijze waarop de shadedriehoeken zijn berekend. De laatste paragraaf geeft een korte toelichting over de gehanteerde lengte van de uitloophinformatie.

### 2.2 Data segmentatie

Het CVS heeft de beschikking over veel risicostatistieken die op basis van een representatieve steekproef inzicht geven in de schadekansen en gemiddelde schadebedragen van verschillende risicogroepen. Tabel 1 geeft een overzicht van de CVS risicostatistieken en de uitsplitsing naar enkele belangrijke risicofactoren.

Tabel 1 CVS risicostatistieken Schade

CVS risicostatistiek	risicofactoren
Aansprakelijkheidsverzekeringen Bedrijven (AVB)	<ul style="list-style-type: none"><li>• Soort aansprakelijkheid</li><li>• Bedrijfscategorie</li></ul>
Brand bedrijven	<ul style="list-style-type: none"><li>• Branche</li><li>• Soort dekking</li><li>• Verzekerde som</li></ul>
Inboedel	<ul style="list-style-type: none"><li>• Regio</li><li>• Soort dekking</li><li>• Verzekerde som</li></ul>
Personenauto's	<ul style="list-style-type: none"><li>• Soort dekking</li><li>• Regio</li><li>• Gewicht voertuig</li><li>• Leeftijd bestuurder</li><li>• Kilometrage</li><li>• BM-trede</li></ul>
Vrachtauto's	<ul style="list-style-type: none"><li>• Soort dekking</li><li>• Regio</li><li>• Tonnage</li><li>• Soort vervoer</li><li>• Soort voertuig</li></ul>
Woonhuis	<ul style="list-style-type: none"><li>• Regio</li><li>• Soort dekking</li><li>• Verzekerde som</li></ul>
Individuele Arbeidsongeschiktheid	<ul style="list-style-type: none"><li>• Leeftijd</li><li>• Beroep</li></ul>

De risicostatistiek AVB is de eerste statistiek waarvan de schadehistorie compleet is. De schadedriehoek omvat een periode van 19 jaar. Deze derde editie is uitgebreid met een nieuw schadejaar voor AVB, de schadedriehoeken voor de vrachtautostatistiek WA, welke een periode van zeven jaar omvat en de schadedriehoeken voor de personenautostatistiek WA, welke een periode van vijf jaar omvat. AVB, Vrachtauto's en Personenauto's zijn de belangrijkste productgroepen. In principe kan ook voor Brand inboedel particulier, Brand opstal particulier, Brand bedrijven en Arbeidsongeschiktheid (AOV) een schadedriehoek worden gemaakt, maar de schade-uitloop is bij deze producten gering of van een geheel andere aard.

De huidige editie van het tabellenboek bevat de statistische informatie over aantal claims, totale schadelast, voorzieningen en betalingen, aantal polissen en de bijbehorende premie uitsluitend op totaalniveau AVB, Vrachtauto WA en Personenauto WA. Deelnemers aan de risicostatistiek AVB van het CVS ontvangen meer gedetailleerde driehoeken op bedrijfscategorie-niveau met de reguliere jaarrapportage van de risicostatistiek AVB. Deelnemers van de risicostatistieken Vrachtauto en Personenauto van het CVS ontvangen per kwartaal dan wel jaarlijks informatie uitgesplitst naar WA en casco en naar soort schade.

### 2.3 CVS risicostatistiek

Alle leden van het Verbond van Verzekeraars, die individuele AVB's, vrachtautoverzekeringen of personenautoverzekeringen verkopen, worden gevraagd deel te nemen aan deze statistieken. De deelnemers aan deze statistieken worden verzocht jaarlijks of per kwartaal polis- en schadebestanden aan te leveren met individuele polis- en schadegegevens. Niet alle leden zijn in staat om deze gegevens aan te leveren. Alleen de gegevens van maatschappijen die kwalitatief en kwantitatief voldoende betrouwbaar worden geacht, zijn gebruikt. De gerapporteerde cijfers zijn representatief voor de markt. Criterium hiervoor is de deelnamegraad, maar ook de samenstelling van de portefeuilles (verdeling over de verschillende bedrijfstakken). Het CVS beoordeelt de representativiteit mede door kritisch te kijken naar de verschillen tussen de deelnemende verzekeraars. Het aantal schaden en polissen wordt geaggregeerd naar verschillende polissenmerken waarbij het aantal polissen wordt gewogen naar het aantal risicodagen. Dit betekent dat een polis die slechts zes maanden geldig is, voor 0,5 meetelt in het totaal. De schaden hebben betrekking op de schaden die in de beschouwde periode hebben

plaatsgevonden. Binnen deze paragraaf worden achtereenvolgens de algemene kenmerken van de risicostatistieken AVB, Vrachtauto en Personenauto beschreven.

#### *Risicostatistiek AVB*

De risicostatistiek AVB heeft tot doel het verschaffen van inzicht in de ontwikkelingen van de AVB-markt uitgesplitst naar aard van het verzekerde bedrijf, waarbij op basis schade-soort, het schadepercentage, de schadefrequentie, het gemiddeld schadebedrag en de premie per polis. Deze jaarlijkse statistiek wordt door het CVS uitgevoerd in opdracht van het sectorbestuur Schade van het Verbond van Verzekeraars, met betrokkenheid van de afdelingscommissie Algemene Aansprakelijkheid en de issuecommissie Statistiek en Actuariële Zaken Schade (IC-SAZS). De maatschappijen waarvan de gegevens zijn gebruikt (het panel), zijn qua premievolume goed voor circa 40% marktaandeel op AVB-gebied (bron: Financiële jaarcijfers Schade & Zorg 2009). Verder moet worden opgemerkt dat de in deze rapportage gepresenteerde cijfers zowel beurs- als provinciale portefeuille omvatten, maar geen volmachttekening.

#### *Risicostatistiek Vrachtauto*

De risicostatistiek Vrachtauto heeft betrekking op WA- en cascoverzekeringen. De statistiek geeft onder meer inzicht in het gemiddeld schadebedrag, frequenties, schadelast, aantal schaden en de premie per polis. De statistiek wordt door het CVS uitgevoerd in opdracht van het sectorbestuur Schade van het Verbond van Verzekeraars, met betrokkenheid van de afdelingscommissie Motorrijtuigen. Per kwartaal worden individuele polis- en schadegegevens opgevraagd bij de verzekeraars. De maatschappijen waarvan de gegevens zijn gebruikt (het panel), zijn qua premievolume goed voor circa 60% marktaandeel op vrachtautogebied (bron: Financiële jaarcijfers Schade & Zorg 2009).

#### *Risicostatistiek Personenauto*

De risicostatistiek Personenauto heeft betrekking op WA- en cascoschaden veroorzaakt door en aan personenauto's. Omdat naast de schade-informatie ook de polis-informatie beschikbaar is kunnen claimfrequenties en schadebedragen voor allerlei risicogroepen worden berekend. De statistiek wordt door het CVS uitgevoerd in opdracht van het sectorbestuur Schade van het Verbond van Verzekeraars, met betrokkenheid van de afdelingscommissie Motorrijtuigen. De deelnemende maatschappijen leveren in totaal informatie over ruim drie miljoen polissen waarmee ruim 40% van het Nederlandse wagenpark in beeld komt.

## 2.4 Berekening van de schadedriehoeken

Zoals gebruikelijk bij het rapporteren van de CVS risicostatistieken – bij het berekenen van de uitlooptabellen – is uitgegaan van de aanname dat schaden die openstaan, maar in een bepaald jaar niet opnieuw worden aangeleverd, ongewijzigd zijn gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Voor de schadedriehoek van Vrachtauto is dat ook gedaan. Dit kan leiden tot een hoge schadelast, omdat het saldo van de uitkeringen en de reservering op het laatst bekende niveau blijven staan, ook als een schade al meerdere jaren niet is aangeleverd. Schaden die drie jaar of langer niet worden aangeleverd, worden als afgesloten beschouwd. De voorziening van deze schaden wordt in de statistiek vanaf de laatste aanlevering op nul gezet. Voor het berekenen van de uitlooptabellen wordt er gebruikgemaakt van de niet-nulschaden, die gekoppeld zijn aan een polis.

Bij het maken van CVS schadedriehoeken is rekening gehouden met enkele belangrijke aspecten, zoals hoe moet worden omgegaan met:

1. ontbrekende individuele schaderecords;
2. nulschaden;
3. schaden zonder polisinformatie;
4. volledig ontbrekende schadebestanden.

Bij het maken van Vrachtauto schadedriehoeken is eveneens rekening gehouden met ontbrekende individuele schaderecords, nulschaden en schaden zonder polisinformatie. De schadebestanden van vrachtauto's zijn volledig, waardoor er geen ontbrekende jaren zijn.

De onderdelen 1, 2 en 3 zijn gebaseerd op methodieken die in het verleden zijn afgestemd in de toenmalige actuariële commissie Aansprakelijkheid en de basis waarop de CVS risicostatistieken zijn gebaseerd. Onderdeel 4 is nieuw toegevoegd door DNB.

Hiervoor is een korte toelichting nodig op de data die worden geleverd. Het CVS ontvangt in principe jaarlijks (jaar  $t$ ) van iedere verzekeraar een schadebestand met alle schaden die in het laatste jaar (jaar  $t-1$ ) hebben plaatsgevonden én alle oude schaden uit voorgaande jaren (jaar  $t-2$  of eerder) die nog openstaan of in het laatste jaar (jaar  $t-1$ ) zijn afgesloten.

### 2.4.1 Ontbrekende individuele records

Op basis van de, door de (voormalige) actuariële commissie Aansprakelijkheid vastgestelde methode, is bij het berekenen van de schadedriehoeken uitgegaan van de aanname dat schaden die openstaan, maar in een bepaald uitloopjaar niet opnieuw worden gemeld, ongewijzigd zijn gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. In dit geval heeft de verzekeraar dus wel een bestand met schaden geleverd, maar individuele gevallen zijn vergeten. Schaden die drie jaar of langer niet worden gemeld, worden als afgesloten beschouwd. De voorziening van deze schaden wordt in de statistiek vanaf de laatste melding op nul gezet en de schadelast gelijk gehouden met de schadelast van de laatste melding. Op deze manier wordt de 'best estimate' beter geschat. Hieronder (tabel 2a en tabel 2b) volgt een voorbeeld van een schade uit 1995 die vanaf 1999 niet meer wordt gemeld, terwijl er nog wel een voorziening openstaat.

Tabel 2a Voorbeeld originele data schaderecord

schadejaar	uitloopjaar	betaling (cumulatief)	voorziening	schadelast
1995	1995	0	20.000	20.000
1995	1996	10.000	15.000	25.000
1995	1997	15.000	5.000	20.000
1995	1998	15.000	5.000	20.000
1995	1999	n.b.	n.b.	n.b.
1995	2000	n.b.	n.b.	n.b.
1995	2001	n.b.	n.b.	n.b.

Tabel 2b Voorbeeld bijgeschatte informatie schaderecord

schadejaar	uitloopjaar	betaling (cumulatief)	voorziening	schadelast
1995	1995	0	20.000	20.000
1995	1996	10.000	15.000	25.000
1995	1997	15.000	5.000	20.000
1995	1998	15.000	5.000	20.000
1995	1999	<b>20.000</b>	<b>0</b>	<b>20.000</b>
1995	2000	<b>20.000</b>	<b>0</b>	<b>20.000</b>
1995	2001	<b>20.000</b>	<b>0</b>	<b>20.000</b>

Tabel 2c Voorbeeld nulschaden

schadejaar	uitloopjaar	betaling (cumulatief)	voorziening	schadelast
2000	2000	0	0	0
2000	2001	0	1.000	1.000
2000	2002	0	1.000	1.000
2000	2003	0	0	0

### 2.4.2 Nulschaden

Het komt eveneens voor dat schaden worden geleverd waarbij de som van de betalingen en voorzieningen (de schadelast) uiteindelijk gelijk is aan nul. Dit zijn schademeldingen die uiteindelijk geen schaden bleken te zijn, volledig konden worden verhaald of waarvan schadebedragen niet zijn vastgesteld. Deze laatste categorie kan eventueel in een volgend jaar nog als een schade voorkomen. De records waar de schadelast op nul staan, worden verwijderd. Dit heeft alleen impact op het *aantal* schaden, maar geen invloed op de schadelast. In bovenstaand voorbeeld (tabel 2c) wordt getoond hoe dit in een individueel geval wordt gedaan. Het gaat hier om een schade uit het jaar 2000 die aanvankelijk als een nulschade wordt gemeld. In 2001 blijkt het toch een schade te zijn en in 2003 blijkt het een nulschade te zijn geweest.

### 2.4.3 Ongekoppelde schaderecords

Bij de opvraag van data worden aparte schade- en polisbestanden gevraagd. De schadegegevens worden op basis van een unieke sleutel gekoppeld aan de polisgegevens. Daarbij worden de schadegegevens gekoppeld aan de polisgegevens, die op het moment van schade van kracht waren. Dit kan dus betekenen dat een melding van een schade uit een oud jaar niet kan worden gekoppeld, omdat de polisgegevens uit het verleden niet beschikbaar zijn.

In de analyse worden schaderecords die niet aan een polisrecord kunnen worden gekoppeld, buiten beschouwing gelaten. Wanneer schadefrequenties worden berekend (aantal schaden/aantal polissen), worden alleen die schaden meegenomen waarbij ook een polis is gevonden in het polisbestand. Dit is noodzakelijk wanneer bijvoorbeeld schadekansen per bedrijfs categorie moeten worden berekend. Informatie over het soort bedrijf is immers alleen aanwezig op de polis en niet in het schadebestand. Er bestaat daarnaast het risico dat een verzekeraar per ongeluk schaden uit een andere portefeuille heeft aangeleverd die niet in het polisbestand zijn opgenomen.

### 2.4.4 Ontbrekende schadebestanden

Het komt soms voor dat een verzekeraar over een jaar geen schadegegevens heeft aangeleverd, omdat men bijvoorbeeld door automatiserings-

problemen niet in staat was aan te leveren. Dit betekent dat in een schadedriehoek een gat ontstaat. In onderling overleg is een methode uitgewerkt en toegepast om de driehoeken voor de ontbrekende jaren aan te vullen. De restauratietechniek heeft als ondergrond het meest eenvoudige kansmodel dat bij uitlopdriehoeken in de vakliteratuur langskomt: een model met Poisson-stochastiek met rij- en kolomeffecten als te schatten parameters.

Bij cumulatief waargenomen schadedriehoeken kunnen gaten in de historie zitten. Vanuit de cumulatieve tabel kunnen incrementele waarnemingen worden afgeleid. Vaak zullen dit jaar mutaties zijn, maar in geval van gaten worden het mutaties over twee of zelfs meer jaren. Het kansmodel postuleert voor jaar mutaties afzonderlijke parameters voor schadejaareffecten alswel ontwikkelingsduureffecten. In geval van een driehoek zonder gaten in de historie resulteert onder Poisson-stochastiek een uitkomst die numeriek samenvalt met die van het chain-ladder algoritme.

De oorspronkelijke Poisson-stochastiek en de rij- en kolomeffecten als model voor de jaar mutaties, levert ook een implicatie voor het uitschrijven van de (log)aannemelijkheidsfunctie voor meerjarige mutaties. Op deze wijze wordt de totale aannemelijkheidsfunctie behorende bij *alle* waarneembare mutaties verkregen, die vervolgens numeriek te optimaliseren is naar alle parameters voor de rij- en kolomeffecten.

Nadat deze parameterschattingen beschikbaar zijn, is er een restauratieprobleem voor de historische gaten. Daarbij weten wij voor een schadejaar dat elk incrementeel gat (dat uit twee of meer cellen bestaat) optelt tot de totale mutatie in die twee of meer jaren. De kansverdeling voor de incrementele cellen is daarmee van het multinomiale (binomiaal bij één jaar) type en heeft alleen de parameters voor enkele aansluitende ontwikkelingsduren als parameter. Daarmee is een verwachtingswaarde als restauratie voor die cellen te maken. Dit geschiedt voor alle afzonderlijke gaten en afzonderlijke schadejaren, waarmee de historische driehoek voor elke verzekeraar te restaureren is.

De geopperde procedure werkt bij cumulatieve tabellen waarbij sprake is van niet-negatieve incrementen, zoals het 'aantal schademeldingen', maar dus niet voor een tabel met negatieve incrementen, zoals in de ontwikkeling van de dossiervoorziening. Deze restauratietechniek kreeg de voorkeur vanwege het aansluiten bij de literatuur en de eenvoud van interpretatie. Deze methode kan echter met succes worden gebruikt voor de schadedriehoeken van totale schadelast en uitgekeerde bedragen. De schadedriehoeken van voorzieningen kunnen worden gerestaureerd op basis van een verschil tussen deze twee. Dat deze methode in gebreke blijft zodra sprake is van negatieve mutaties vormde geen probleem bij deze toepassing, maar kan daar in andere omstandigheden wel toe leiden.

## **2.5 Uitloplengte van de schadedriehoeken**

De huidige driehoeken van de risicostatistiek AVB bevatten een uitloop van 19 jaar tot en met het jaar 2009. Het is echter de vraag of deze termijn

optimaal is en vervolgens welke termijnen moeten worden gehanteerd voor de driehoeken. Het antwoord is dat de relevante termijn per verzekeringsvorm verschilt: bij AVB heb je meer dan 20 jaar nodig, bij andere branches is een kortere termijn voldoende. De termijn van 19 jaar bij AVB is op basis van de beschikbare data. In de eerste edities van het tabellenboek zullen de verschillende resultaten zo ruim mogelijk worden bekeken. Als na verloop van enkele jaren blijkt dat een beperktere termijn voldoende is, kan daar altijd nog voor worden gekozen. De schadedriehoek voor Vrachtauto loopt van het jaar 2002 tot en met 2009. Daarbij zijn de gegevens vanaf 2002 tot en met het eerste kwartaal van 2010 verwerkt. De schadedriehoek voor Personenauto loopt van het jaar 2004 tot en met 2009.

### 3 Risico-opslagen

Alhoewel het vaststellen van de risico-opslagen het werk is van de actuaaris, en we hier in het tabellenboek niet op ingaan, willen we dit wel kort benoemen. Noodzakelijk voor het vaststellen van de risico-opslagen zijn immers goede en volledige schadedriehoeken.

Iedere verzekeraar dient eerst de meest realistische verwachtingswaarde of 'best estimate'<sup>1</sup> te bepalen van alle toekomstige kasstromen die kunnen voortvloeien uit de aangegane (verzekerings)-contracten, verdisconteerd tegen een risicovrije rentetermijnstructuur. Bij de waardering van een verplichtingenportefeuille op marktconsistente wijze kan echter niet worden volstaan met de meest realistische verwachtingswaarde. Ook de risico's en onzekerheden van verzekeringsverplichtingen moeten tot uitdrukking komen in de waardering van de technische voorzieningen<sup>2</sup>.

Idealiter is sprake van een *marktconforme* opslag boven de meest realistische verwachtingswaarde van deze verplichtingen: het bedrag dat objectief handelende en tot transactie bereid zijnde partijen bij de waardebeoordeling van een verplichtingenpor-

tefeuille aan de meest realistische verwachtingswaarde toevoegen ter dekking van de onvermijdbare verzekeringstechnische risico's die met deze portefeuille gepaard gaan. Hoewel er tot op heden geen liquide markt voor verzekeringsverplichtingen bestaat, dient conceptueel de risico-opslag zoveel mogelijk aan de hand van marktinformatie te worden vastgesteld.

Ten aanzien van de vaststelling van de risico-opslag bestaan nog geen breed geaccepteerde standaarden en worden verschillende berekeningsmethoden toegepast.

Een algemeen uitgangspunt bij schadeverzekeringen is dat onderscheid wordt gemaakt tussen:

- technische voorziening voor reeds voorgevallen schaden/te betalen uitkeringen<sup>3</sup>;
- technische voorziening voor toekomstige uitkeringen uit hoofde van lopende risico's, i.e. mogelijke schaden die in het komende jaar gaan optreden<sup>4</sup>.

Deze voorzieningen dienen apart te worden verantwoord. Voor beide typen worden de risico-opslagen bepaald.

<sup>1</sup> Binnen sommige gremia wordt in plaats van 'best estimate' ook wel de term 'current estimate' gehanteerd.

<sup>2</sup> Dit geldt niet alleen voor het waarderingsvraagstuk, maar is eveneens van toepassing bij de premiestelling en/of maakt onderdeel uit van het economische kapitaalmodel.

<sup>3</sup> Ook wel bekend als 'Outstanding Claims Liabilities'.

<sup>4</sup> Ook wel bekend als 'Premium Liabilities'.

## 4 De schadedriehoeken

In dit hoofdstuk worden de uiteindelijke schadedriehoeken gepresenteerd. Per risicocategorie (AVB, Vrachtauto WA of Personenauto WA) betreft het de ontwikkeling van de

- schadelast naar schadejaar en uitloopjaar;
- schadelast exclusief top van topschaden naar schadejaar en uitloopjaar;
- betalingen naar schadejaar en uitloopjaar;
- voorzieningen naar schadejaar en uitloopjaar;
- aantal gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar.

Daarnaast is er een tabel met de ontwikkeling van

- aantal polissen en som van de jaarpremies naar waarnemingsjaar.

De in de tabel gepresenteerde grootheden zijn tot stand gekomen op basis van de informatie uit de risicostatistieken die de volgende definities hanteert:

### *Schadelast*

Betalingen plus voorzieningen.

### *Schadelast exclusief top van topschaden*

Schadelast waarbij voor grote schaden (schaden met een totale schadelast van meer dan 35.000 euro Personenauto WA of 45.378 euro voor AVB) het meerdere boven de genoemde grens (het topdeel) buiten beschouwing is gelaten.

### *Betalingen*

De betalingen bevatten alle schadebetalingen sinds de opening van het dossier verminderd met inmiddels terugontvangen verhaal. Terugbetalingen uit hoofde van herverzekering zijn niet in mindering gebracht. Schade omvat tevens de kosten van externe expertise. Interne schadebehandelingskosten zijn niet meegeteld. Gevolg-schade is inbegrepen. De schadebedragen zijn na aftrek van de eigen risicobedragen.

### *Voorzieningen*

De voorzieningen omvatten de voorziening voor nog te verrichten schadebetalingen, inclusief externe expertisecosten onder aftrek van nog te verwachten verhaal. Bij herhaalde opgave is telkens opnieuw bezien in hoeverre de stand van de voorziening aanpassing behoeft, onder meer ten gevolge van schadebetalingen die inmiddels hebben plaatsgevonden. Interne schadebehandelingskosten zijn niet meegeteld.

### *Aantal gemelde schaden*

Het aantal schademeldingen betreft het aantal gemelde schaden in het betreffende jaar, exclusief nulschaden. Nulschaden zijn de gegevens waarbij de som van de betalingen en voorzieningen (de schadelast) uiteindelijk gelijk is aan nul (paragraaf 2.4.2). De risicostatistieken kennen ook het begrip nameldingen. Een namelding is een schade die in periode x heeft plaatsgevonden, maar niet in periode x is gemeld. Wanneer deze schade uiteindelijk wordt gemeld, wordt dit een namelding genoemd.

### *Premie*

Het premiebedrag betreft de volle jaarpremie, inclusief provisie. Verzekeraars konden ook volstaan met de voorschotpremie, voor zover van toepassing, waar nodig aangevuld met suppletie teruggaven wegens dekkingswijzigingen. Voor co-assurantieposten is de premie naar rato opgeven.

### *Aantal polissen*

Het aantal polissen is gewogen naar het deel van het jaar dat de polis van kracht was. Dit betekent dat een polis die halverwege het jaar wordt afgesloten ook voor de helft meetelt, aangezien er ook voor een halfjaar risico is gelopen. Een polis die het hele jaar van kracht is telt dus volledig mee.

## 4.1 AVB uitlooptrieoeken

Tabel 3 Ontwikkeling van de schadelast (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar

schadelast uitloopjaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1991	46.128	56.796	58.277	58.812	60.854	61.977	63.574	65.850	66.292	68.238	69.334	71.231	71.711	71.865	71.956	72.448	73.543	73.256	72.919
1992	59.021	77.240	81.877	84.901	85.457	87.798	92.004	92.232	94.806	96.152	96.404	97.004	97.777	98.318	98.281	99.023	99.157	99.494	
1993	59.518	73.114	76.666	79.116	80.901	83.335	86.264	87.406	88.787	89.500	90.573	91.886	93.262	93.309	94.219	94.095	95.289		
1994	61.518	80.477	83.514	86.837	94.823	97.781	101.535	102.972	105.240	105.539	106.169	106.485	107.649	109.060	110.062	110.278			
1995	61.438	76.955	80.816	87.274	93.126	93.038	93.914	96.564	97.198	98.224	98.805	98.155	98.066	98.553	99.059				
1996	68.286	87.422	94.297	95.993	103.438	104.443	108.539	109.986	109.977	109.246	109.774	108.800	110.291	110.781					
1997	48.666	68.365	74.094	78.233	78.825	82.668	83.562	84.461	84.062	83.737	83.865	84.488	84.994						
1998	52.290	66.741	71.030	75.723	80.081	80.466	81.591	84.515	84.597	86.648	88.079	89.537							
1999	58.594	81.234	81.355	89.709	92.325	94.717	96.271	98.383	98.668	99.154	101.060								
2000	70.735	75.473	90.076	94.319	99.547	102.348	105.621	109.708	111.138	112.334									
2001	52.329	65.783	77.176	84.987	88.868	90.688	96.532	95.434	97.117										
2002	51.367	71.435	78.704	81.750	85.404	89.104	91.094	91.695											
2003	48.162	62.512	70.314	75.977	79.786	80.686	81.568												
2004	47.697	64.741	68.215	71.015	73.656	73.333													
2005	48.611	66.002	75.693	75.629	78.437														
2006	52.548	74.321	76.889	80.246															
2007	46.701	61.062	62.558																
2008	51.876	66.644																	
2009	49.584																		

Tabel 4 Ontwikkeling van de schadelast (€ 1.000) exclusief top van topschaden naar schadejaar en uitloopjaar

schadelast exclusief top van topschaden* schadejaar	uitloopjaar																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1991	35.750	44.904	45.805	46.466	47.483	48.252	48.602	50.107	50.257	50.826	50.841	50.858	51.012	50.957	50.940	51.020	52.693	52.683	52.656
1992	45.582	54.507	56.770	58.629	59.525	60.211	63.137	63.000	63.221	63.237	63.241	63.437	63.486	63.532	63.510	63.597	65.981	66.012	
1993	44.635	52.757	55.449	56.815	57.779	59.791	60.888	61.192	61.298	61.433	61.293	61.650	61.788	61.771	61.898	61.883	64.205		
1994	46.329	59.582	61.858	64.023	67.853	68.677	69.568	69.671	70.029	70.108	70.239	70.386	70.434	70.507	70.643	70.714			
1995	47.306	56.470	58.934	62.048	64.065	65.346	65.432	66.258	66.481	66.363	66.549	66.656	66.680	66.770	66.855				
1996	48.969	61.960	67.589	69.023	71.188	71.472	72.609	72.848	72.992	73.014	73.125	73.335	73.452	73.467					
1997	39.189	51.290	55.095	56.474	57.464	58.907	59.031	59.191	59.411	59.258	59.688	59.865	59.981						
1998	42.556	52.728	55.047	56.675	58.943	59.188	59.245	59.554	59.454	59.598	59.832	59.991							
1999	44.314	59.205	58.949	63.318	64.853	65.794	66.825	67.796	68.631	68.851	69.493								
2000	50.342	55.786	62.002	65.078	67.151	68.315	69.095	69.903	70.293	70.457									
2001	43.431	52.950	57.809	61.711	62.793	63.483	64.772	65.053	65.281										
2002	38.926	53.548	56.021	57.138	58.030	58.252	59.139	59.160											
2003	38.309	46.975	49.583	50.489	51.393	51.604	52.388												
2004	33.135	45.734	47.023	47.568	48.091	47.934													
2005	37.170	48.717	50.046	49.530	49.521														
2006	34.106	46.519	47.359	47.525															
2007	33.450	40.865	40.481																
2008	41.046	47.206																	
2009	39.581																		

\* Schadelast waarbij voor grote schaden (schade met een schadelast van meer dan € 45.378) het topdeel van de schadelast buiten beschouwing is gelaten.

Tabel 5 Ontwikkeling van de betalingen (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar

schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1991	11.120	27.543	37.437	43.638	47.874	50.236	53.526	57.756	60.203	62.510	65.118	68.826	69.777	70.135	70.972	71.242	71.479	71.573	71.670
1992	11.423	34.636	45.143	54.367	61.680	66.740	73.257	78.082	81.631	85.178	87.366	88.469	89.254	90.425	90.874	91.168	91.698	92.234	
1993	12.442	34.610	43.804	50.539	55.879	62.096	69.183	72.622	75.582	78.078	79.980	81.347	84.404	84.945	85.601	86.756	87.690		
1994	15.797	38.047	50.683	59.919	69.580	77.741	82.332	87.792	91.929	95.073	97.953	98.718	100.247	102.037	103.129	103.348			
1995	13.286	31.975	44.979	56.638	65.357	71.048	77.025	81.573	83.473	88.749	91.846	92.550	92.877	92.999	93.580				
1996	16.195	39.764	54.007	66.154	72.626	82.257	89.221	92.739	96.236	101.056	103.750	104.558	105.101	105.880					
1997	11.899	34.145	45.395	53.567	60.257	65.912	70.082	73.573	75.889	78.344	79.538	81.007	81.606						
1998	13.667	36.283	45.305	53.568	62.612	67.295	71.741	77.389	79.357	81.240	83.234	85.306							
1999	12.047	36.292	41.034	53.374	60.951	65.782	70.704	77.124	81.911	84.285	87.350								
2000	23.819	33.164	47.428	55.868	62.643	70.133	80.988	88.810	91.570	95.243									
2001	11.172	32.298	44.082	52.111	57.160	66.522	74.372	77.180	81.181										
2002	11.425	30.561	41.970	49.587	58.424	65.239	67.770	69.924											
2003	8.389	27.191	37.203	50.039	57.350	60.257	63.614												
2004	7.978	26.779	37.924	49.343	53.027	56.875													
2005	8.718	30.417	45.850	50.946	55.833														
2006	9.547	32.904	39.294	46.335															
2007	7.561	16.147	21.896																
2008	8.409	19.220																	
2009	9.251																		

Tabel 6 Ontwikkeling van de voorzieningen (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar

voorzieningen	uitloopjaar																		
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1991	35.008	29.253	20.839	15.174	12.980	11.741	10.047	8.093	6.089	5.728	4.217	2.405	1.934	1.731	984	1.206	2.065	1.683	1.190
1992	47.597	42.604	36.734	30.534	23.776	21.058	18.747	14.150	13.175	10.974	9.039	8.535	8.523	7.892	7.407	7.855	7.459	7.260	
1993	47.076	38.504	32.863	28.577	25.022	21.240	17.081	14.784	13.205	11.422	10.593	10.539	8.858	8.364	8.618	7.338	7.599		
1994	45.721	42.430	32.831	26.918	25.243	20.040	19.203	15.180	13.310	10.465	8.217	7.767	7.402	7.023	6.934	6.929			
1995	48.152	44.980	35.837	30.636	27.769	21.990	16.888	14.992	13.724	9.476	6.959	5.605	5.188	5.554	5.479				
1996	52.091	47.658	40.290	29.840	30.811	22.187	19.318	17.247	13.741	8.190	6.025	4.241	5.190	4.901					
1997	36.767	34.220	28.699	24.665	18.568	16.756	13.481	10.889	8.173	5.393	4.327	3.482	3.389						
1998	38.623	30.458	25.725	22.155	17.469	13.171	9.850	7.125	5.240	5.408	4.846	4.231							
1999	46.547	44.942	40.320	36.335	31.375	28.935	25.567	21.259	16.757	14.869	13.710								
2000	46.916	42.309	42.648	38.451	36.904	32.215	24.633	20.898	19.569	17.090									
2001	41.157	33.486	33.094	32.876	31.708	24.166	22.160	18.253	15.936										
2002	39.942	40.874	36.733	32.163	26.980	23.865	23.324	21.771											
2003	39.773	35.321	33.111	25.938	22.435	20.429	17.954												
2004	39.719	37.962	30.291	21.672	20.629	16.457													
2005	39.893	35.585	29.843	24.683	22.604														
2006	43.001	41.417	37.594	33.911															
2007	39.140	44.915	40.662																
2008	43.467	47.425																	
2009	40.333																		

Tabel 7 Ontwikkeling van het aantal gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar

aantal schaden schadejaar	uitloopjaar																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1991	25.211	28.407	28.860	29.046	29.161	29.248	29.283	29.405	29.463	29.473	29.478	29.491	29.498	29.501	29.503	29.504	29.508	29.509	29.511
1992	30.404	34.337	34.826	35.084	35.219	35.316	35.501	35.600	35.610	35.620	35.633	35.643	35.644	35.645	35.646	35.651	35.652	35.653	
1993	29.055	32.662	33.089	33.287	33.400	33.615	33.767	33.781	33.793	33.812	33.818	33.828	33.828	33.828	33.831	33.832	33.834		
1994	28.506	32.506	32.971	33.277	33.587	33.796	33.826	33.844	33.869	33.881	33.888	33.893	33.900	33.904	33.915	33.920			
1995	21.376	24.294	24.744	25.160	25.423	25.458	25.483	25.519	25.532	25.538	25.541	25.542	25.544	25.547	25.548				
1996	22.911	26.259	27.072	27.560	27.625	27.659	27.713	27.727	27.735	27.738	27.740	27.745	27.749	27.750					
1997	20.549	24.465	25.253	25.357	25.424	25.504	25.540	25.557	25.561	25.565	25.569	25.571	25.573						
1998	21.942	24.673	25.000	25.110	25.238	25.286	25.312	25.326	25.329	25.336	25.341	25.343							
1999	19.897	22.905	22.877	23.217	23.417	23.541	23.655	23.761	23.869	23.926	23.977								
2000	19.947	21.997	22.702	23.046	23.210	23.332	23.374	23.422	23.442	23.453									
2001	17.521	20.204	20.797	21.228	21.335	21.376	21.419	21.452	21.462										
2002	14.370	17.795	18.151	18.343	18.403	18.459	18.488	18.509											
2003	11.925	14.268	14.710	14.781	14.838	14.879	14.900												
2004	9.398	11.896	12.108	12.218	12.262	12.286													
2005	9.811	12.225	12.482	12.594	12.641														
2006	8.501	10.440	10.745	10.855															
2007	6.146	7.587	7.762																
2008	8.065	9.359																	
2009	8.032																		

Tabel 8 Ontwikkeling van het aantal polissen en de som van de jaarpremies (€ 1.000) naar waarnemingsjaar

jaar	aantal polissen	premie
1991	155.392	67.635
1992	176.580	75.917
1993	179.704	79.638
1994	193.141	87.499
1995	192.492	91.262
1996	196.686	100.245
1997	199.519	109.280
1998	195.871	119.225
1999	200.196	104.982
2000	228.853	119.543
2001	233.551	134.717
2002	231.009	152.952
2003	192.632	133.800
2004	206.273	190.072
2005	202.125	202.052
2006	218.592	179.727
2007	216.641	165.929
2008	238.284	187.277
2009	246.258	196.935

## 4.2 Vrachtauto WA uitlooptrieoeken

Tabel 9 Ontwikkeling van Vrachtauto's WA schadelast (€ 1.000)

schadelast WA	uitloopjaar							
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8
2002	84.052	108.398	111.062	112.528	113.552	111.144	110.645	109.628
2003	86.145	103.141	108.335	109.060	106.893	106.025	104.814	
2004	94.202	123.259	125.427	125.481	123.827	122.330		
2005	93.176	109.662	113.409	114.662	113.200			
2006	104.711	123.207	124.771	125.038				
2007	105.383	127.691	132.020					
2008	107.133	119.824						
2009	91.763							

Tabel 10 Ontwikkeling van Vrachtauto's WA betalingen (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar

betalingen WA	uitloopjaar							
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8
2002	23.886	57.735	76.135	85.218	90.150	93.762	95.784	97.321
2003	22.747	53.968	74.102	81.171	85.627	87.129	88.129	
2004	24.942	60.750	78.713	85.408	88.523	90.714		
2005	24.692	56.140	75.733	80.295	82.823			
2006	26.146	61.718	69.465	74.356				
2007	30.192	56.248	64.039					
2008	31.552	56.128						
2009	28.683							

Tabel 11 Ontwikkeling van de Vrachtauto's WA voorzieningen (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar

voorziening WA	uitloopjaar							
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8
2002	60.166	50.663	34.927	27.310	23.402	17.382	14.861	12.307
2003	63.398	49.173	34.233	27.889	21.266	18.896	16.685	
2004	69.260	62.509	46.714	40.073	35.304	31.616		
2005	68.484	53.522	37.676	34.367	30.377			
2006	78.565	61.489	55.306	50.682				
2007	75.191	71.443	67.981					
2008	75.581	63.696						
2009	63.080							

Tabel 12 Ontwikkeling van het aantal Vrachtauto's WA gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar

aantal schaden	uitloopjaar							
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8
2002	26.474	29.499	29.630	29.657	29.664	29.666	29.668	29.668
2003	26.189	29.032	29.144	29.170	29.172	29.176	29.178	
2004	26.941	29.909	30.018	30.047	30.054	30.054		
2005	26.232	29.283	29.395	29.427	29.438			
2006	27.402	31.094	31.271	31.302				
2007	28.715	33.882	34.058					
2008	30.259	33.694						
2009	26.125							

Tabel 13 Ontwikkeling van het aantal polissen en de som van de jaarpremies (€ 1.000) naar waarnemingsjaar

jaar	aantal polissen	premie
2002	76.778	97.437
2003	77.165	101.709
2004	79.087	103.922
2005	78.891	102.978
2006	85.034	108.834
2007	86.501	108.740
2008	87.785	105.998
2009	86.470	98.605

### 4.3 Personenauto WA uitlooptrieoeken

Tabel 14 Ontwikkeling van Personenauto's WA schadelast (€ 1.000)

schadelast WA schadejaar	uitloopjaar					
	1	2	3	4	5	6
2004	214.505	264.949	274.972	270.622	266.851	262.581
2005	238.487	283.222	304.884	300.768	291.102	
2006	229.717	282.399	300.780	291.901		
2007	234.292	295.886	315.932			
2008	241.983	300.364				
2009	243.717					

Tabel 15 Ontwikkeling van Personenauto's WA schadelast (€ 1.000) excl. top van top

schadelast WA schadejaar	uitloopjaar					
	1	2	3	4	5	6
2004	196.724	210.985	206.708	204.157	203.184	202.602
2005	217.834	222.666	220.764	218.057	216.077	
2006	209.613	220.065	217.660	214.246		
2007	219.638	229.415	227.895			
2008	226.133	237.744				
2009	223.473					

\* Schadelast waarbij voor grote schaden (schade met een schadelast van meer dan € 35.000) het topdeel van de schadelast buiten beschouwing is gelaten.

Tabel 16 Ontwikkeling van Personenauto's WA betalingen (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar

betalingen WA schadejaar	uitloopjaar					
	1	2	3	4	5	6
2004	129.635	160.141	178.071	189.188	198.133	204.961
2005	145.088	173.029	190.703	204.568	214.608	
2006	139.675	169.194	186.229	198.467		
2007	145.532	176.875	195.757			
2008	152.410	185.829				
2009	154.203					

*Tabel 17 Ontwikkeling van de Personenauto's WA voorzieningen (€ 1.000) naar schadejaar en uitloopjaar*

voorziening WA	uitloopjaar					
schadejaar	1	2	3	4	5	6
2004	84.870	104.808	96.901	81.434	68.717	57.620
2005	93.399	110.193	114.181	96.200	76.494	
2006	90.043	113.205	114.552	93.434		
2007	88.759	119.011	120.175			
2008	89.573	114.535				
2009	89.514					

*Tabel 18 Ontwikkeling van het aantal Personenauto's WA gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar*

aantal	uitloopjaar					
schadejaar	1	2	3	4	5	6
2004	87.562	91.901	92.174	92.250	92.272	92.281
2005	98.545	100.755	101.012	101.086	101.100	
2006	95.621	97.667	97.936	97.997		
2007	98.402	100.584	100.868			
2008	105.217	107.799				
2009	103.613					

*Tabel 19 Ontwikkeling van het aantal polissen en de som van de jaarpremies (€ 1.000) naar waarnemingsjaar*

jaar	aantal polissen	premie
2004	6.950.232	1.950.615
2005	7.042.142	1.953.250
2006	7.161.236	1.946.302
2007	7.311.041	1.815.998
2008	7.467.117	1.767.775
2009	7.582.342	1.727.214